

Védekezés a közveszélyesek ellen.

A Nemzetközi Kriminálisztikai Egyesület az idén Koppenhágában tartotta tizenkettedik (kongresszusát). Főtémája a következő tétel volt:

„A törvénynek bizonyos rendszabályokat kell behoznia, hogy megvédelmezze a társadalmat olyan bűnözőktől, akik visszaeső voltak, általános életmódjukra, öröklött vagy egyéb egyéni tulajdonságukra való tekintettel közveszélyeseknek látszanak. A törvénynek meg kell határoznia, hogy mikor forog fenn az ilyen visszaesésnek, általános életmódnak, öröklött vagy egyéb egyéni tulajdonságnak a tény állása deka.”

A téma előadója Nabokoff tanár volt Szentpétervárról. És az egész európai eszmeirányzat jellemzésére kiderült, hogy az oroszországi előadó úgyszólván egymaga képviselte az egész kongresszuson az úgynevezett liberalizmust. Egész Európa minthogyha teljesen túl volna már ezen az irányzaton és határozott lépésekkel haladna abban az irányban, ahol a bűnözőkkel szemben olyan kényszerítő eszközöket vesz igénybe a társadalom, amilyenekre a liberalizmus korszaka gondolni se merészelt.

Nabokoffnak a témához fűzött tételei ezek voltak:
Első tétel: Az előző büntetések felsorolása nem elegendő a közveszélyes visszaesőség megállapításához. Ez a rendszer dívik Északamerika néhány államában. Alkalmas ugyan arra, hogy a bírói önkény ellen megvédje a vádlottat, mert a bíró kötve van, hogy csak bizonyos meghatározott számú előző büntetés esetében mondhatja ki a közveszélyességet. De éppen ezért igazságtalan is Nabokoff szerint, mert föltételezi, hogy a törvény által megkívánt visszaesések esetében a közveszélyesség mindig fenforog, holott ez a föltevés lehet téves is. Ezzel ellentétben áll az a rendszer, amely a bűnözéshez való hajlamot teszi meg a közveszélyesség ismérvévé és ennek megítélésében szabad kezet ad a bírónak. E rendszer alapján már az első esetben ki lehetne mondani a közveszélyességet, ami nagy igazságtalanságokra vezethetne és a közvélemény ellenszenvét kelthetné föl az Ítékezés ellen. Ebből következik a

Második tétel: Nem ajánlatos az a rendszer, mely a bűnözéshez való hajlamot teszi meg a közveszélyesség ismérvévé és bírói belátásra bizza annak a megítélését, hogy ilyen hajlam fenforog-e.

Helyes rendszernek csak az mondható, amely az ismétlés formái ismérvét a szubjektív értékeléssel kombinálja. A német Első tervezet is ezen az állásponton van, valamint a norvég büntetőtörvénykönyv is, bár az előbbi inkább a formális ismérvek felé, az utóbbi pedig inkább a szubjektivitás álláspontja felé hajlik. Nabokoff a német tervezet előrebocsátott büntetéseket feltételez, tehát „javíthatatlanság”-ot, míg a norvég törvény csupán előző cselekményeket kíván meg és így akkor is közveszélyűséget állapíthat meg, ha a tettes először áll bíróság előtt, tehát inkább preventív jellegű, míg a német tervezetben egy a bűnözési hajlammal való küzdelem eredménytelensége után való ultima ráció jut kifejezésre. Nabokoff a norvég álláspontnak nyújtja az elsőbbséget föltéve, hogy pontos körülhatárolás van a törvényben a formális kritériumok tekintetében. E szerint:

Harmadik tétel: Azt a rendszert kell helyesnek tekinteni, amely a visszaesés formális ismérveit azzal a szubjektív értékeléssel kombinálja, amely a tettest megrögzött bűnözőnek és egyszersmind a közre nézve veszélyesnek tünteti föl.

Határozottan kiveendők azonban a politikai bűncselekmények, mint amelyek indítékai altruisztikusak, céljai pedig szociális és politikai természetűek még akkor is, ha külsőleg teljesen azonos alakzatúak a közönséges bűncselekményekkel. Óriási igazságtalanság volna ezeket az egoisztikus természetű bűncselekményekkel azonosítani. Hiszen tudjuk, hogy az idők multán az ilyen „bűncselekmények” hőstettekké és dicső erényekké válnak az emberek megítélése szerint. Ebből folyik a

Negyedik tétel: Szükséges és méltányos, hogy a politikai büntetéseket kivétessenek a büntetésektől abból a csoportjából, akikkel szemben biztonsági rendszabályok alkalmazandók.

De közveszélyességről csak akkor lehet beszélni, ha feltételezzük, hogy vannak bűnözők, akiken nem segít az egyszerű büntetés. Ez viszont magában hordja annak a szükségszerűségét, hogy a börtönrendszer alkalmas legyen a céljaira és hogy a börtönből kiszabaduló egyén megtalálhassa helyét a társadalomban. Egy nagynevű és emberszerető liberalizmusáról híres büntetőjogtanár mondotta egyszer: „Ha hozzám jönne egy börtönből kiszabadult intelligens ember és megkérdezné, hogy mihez kezdjen, azt mondanám neki: vegyen barátom egy revolvert és lője föbe magát.” Természetes, hogy ilyen körülmények között beszélni se lehet arról, hogy bizonyos egyénekkel szemben, mint javíthatatlanokkal és közveszélyesekkel szemben jogosan védekezhessék a társadalom. E szerint az

Ötödik tétel: Különös rendszabályok alkalmazásához, amennyiben ezeket a normális büntetés céltalansága indokolja, szükséges, a) hogy az államban uralkodó büntetési rendszer a megkívánt nívón álljon és egészében célszerűnek legyen mondható; b) hogy a társadalom a börtönből kiszabaduló élé ne gördítsen elháríthatatlan akadályokat, amelyek által meg van fosztva a becsületes megélhetéstől és a tisztességes utón való boldogulástól; c) hogy szervezett társadalmi gondoskodás törtenjék a szabadon bocsátottak felől.

Hatodik tétel: A biztonsági rendszabályok ne a büntetés helyett alkalmaztassanak, hanem a, büntetés kiegészítéseké, a büntetés kitöltése után.

Csak a kérdés, hogy milyen időtartamú legyen ez a biztonsági intézkedés? Nabokoff a bizonytalan időtartam ellen foglalt állást. A biztonsági rendszabályok ugyanis lényegükben nem igen különbözhetnek a szabadságvesztésbüntetéstől és így a bizonytalan időtartamú biztonsági intézkedés alig volna egyéb, mint bizonytalan tartamú büntetés. Ennek folytán:

Hetedik tétel: A közveszélyes visszaesőkkel szemben alkalmazott biztonsági intézkedések kell hogy időbelileg

körülhatároltak legyenek. A megszabott időtartam lejártával az illető mindenestre szabadon bocsátandó. A maximum nem lehet akkora, hogy de facto életfogytiglan tartóvá változtassa a biztonsági intézkedést.

Az a kérdés már most, hogy miben álljanak a biztonsági intézkedések? Fölmerülhet a deportáció intézménye, de ez nem váltotta be Nabokoff szerint a hozzá fűzött várakozásokat és kihalóban lévő intézkedés mindenütt. Ő a szabadságelvonást és a munkára való kényszerítést ajánlja. Mindennek azonban különböznie kell a büntetéstől, enyhébbnek és individuálisabbnak kell lennie a fogságnál és a külvilággal való érintkezést szabadabbá kell tenni a foglyokénál.

Arra a kérdésre, hogy ki legyen jogosítva afölött dönteni, hogy valamely egyénnel szemben alkalmazandók a biztonsági intézkedések, Nabokoff a következő indítványt tette:

Nyolcadik tétel: A bíróság behatóbb vizsgálat adatai alapján intézzen kérdést az esküdtekhez, vajjon fenforogni látják-e az intézkedés szükségességét. Igenlő válasz esetében a bíróság rendelkezik, hogyha a vádlott büntetését kitöltötte, egy külön büntetésügyi bizottság kérdezend meg a további intézkedések tekintetében. Ez a bizottság a letartóztatást intézetek vezetőiből, bírókból, ügyészekből, orvosokból, lelkészekből és polgárokból állítsa össze.

Nabokoff tanár előadásához mindenekelőtt Torp tanár szólt hozzá Koppenhágából. A hatodik és a nyolcadik tételre módosító indítványt nyújtott be, amely szerint a biztonsági intézkedés mindjárt a büntetés helyébe mondassák ki, ha a bíróság, illetőleg esküdtszéki ügyekben az esküdtszék ezt helyén valónak látja. Az időtartam akkora legyen, mint lett volna a büntetésé, de ennek az időtartamnak a lejártá után külön bizottság döntson afölött, hogy tovább tartson-e a biztonsági intézkedés. Igenlő esetben az őrizetben levő egyén két évenként kívánhatja a kérdés újabbán való eldöntését. Vagyis Torp tanár a korlátlan tartamú biztonsági őrizet mellett foglalt állást. Álláspontját így indokolja meg:

Abból kell kiindulni, hogy a kényszermunka mint büntetés a közveszélyes és visszaeső bűnösökre nem hat többé. Ha azonban valamely büntetés céltalan, akkor nem kellene büntetni. Büntetni csak a büntetésért: céltalan és igazságtalan dolog. Nem a büntetés a fő, hanem a társadalom biztosítása a büntetés ellen. Éppen ezért a büntetés tartamának is van jelentősége. Ha a súlyosan bűnöző tudja, hogy szabadságvesztése bár jobb bánásmód mellett is sokkal tovább fog tartani, úgy ettől jobban fog félni, mint a rövidebb habár szigorúbb büntetéstől. Ezért kell a biztonsági őrizetnek korlátlannak lennie. Nabokoff tanár azt kívánja, hogy a letartóztattnak meg legyen könnyítve a külvilággal való érintkezés. Még csak azt kellene éhez hozzátenni, hogy engedtesék meg neki a dohányzás, esténként a dominózás, egyszóval hogy a szabadságtól eltekintve biztossá tartsák neki egy a féle szerény polgári existencia. Szó sincs róla: az életet elviselhetővé kell tenni az ilyen őrizet alatt álló részére is, de éppen azért tárgytalanok azok az aggályok, amelyeket Nabokoff tanár az időtartam korlátatlanságával szemben táplál, ő az állami és bírói önkényről fél. Ilyen aggodalom lehet jogos Oroszországban, de itt a civilizált Európában ilyesmi már nem létezik.

Garofalo senator Romából Torp tanár véleményéhez járul hozzá. Az őrizetben lévő csak akkor bocsátassék szabadon, ha igazi javulás észlelhető. Londonban vannak egész betörővárosrészek, Parisban apacsok, Nápolyban kamorristák. Mindezekről a rendőrség tudja, hogy bűncselekmények elkövetéséből élnek, de nem tehet ellenük semmit tenni, amíg a bűncselekményi el nem követték. Vajjon miért ne lehessen az ilyen megrögzött

gonosztévőkkel szemben a biztonsági őrizetet alkalmazásba venni?

Ugyanilyen értelemben beszélt *Sigemberg* tanár Stockholmból és *Silowitz* tanár Zágrábból, aki szerint már csak azért se kellene a közveszélyeseknél megvárni a visszaesést, mert ez kész prémium volna az ügyes gonosztévőknek, aki nem kaptatja magát rajta. Az a követelmény, hogy csak akkor létesíttessék a biztonsági őrizet intézménye, ha előbb a büntetőrendszer a tökéletesség fokára van fejlesztve, amint az *Nabokoff* tanár kívánja, annyit jelentene, mint sohanapjára halasztani az egészet. Nem hagyhatjuk legsúlyosabb gonosztévőinket szabadon szaladgálni, amíg minden kívánságunk teljesül.

Excellenc dr *Engel* Hollandiából ugyanilyen véleményen van. Akit a bíróság közveszélyesnek mond ki, az ellen azonnal el kell járni, nem pedig várni, amíg megint elkövet bűncselekményt. Az egyéni szabadság szép dolog, de a társadalomnak is vannak jogos kívánságai stb.

Prof. *Lievmann* Kiéből is elítéli a német tervezetnek azt a rendelkezését, hogy csak azt lehessen közveszélyesnek tekinteni, aki már Ötször volt elítélve s ezek közül egyszer fegyházra. Mire való ez? Miért nem kezdenénk mindjárt a javítással?

Így zuhogott a kritika *Nabokoffra*, aki bámulva láthatta, hogy a művelt Európa kezdi ugyancsak nem liberális alapon kezelni a büntetettek dolgát. A vita azonban eldöntetlen maradt, mert szavazásra kerülvén a sor, *Nabokoff* és *Torp* eltérő indítványai egyenlő szavazatot nyertek.

Dr Kadosa Marcel.